Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda" 30 Montgomery Street Jersey City, N.J. 07302 Телефони: (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036 УНСоюз: (201) 451-2200

РІК XC. Ч. 142. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 29-го ЛИПНЯ 1983 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, JULY 29, 1983 No. 142. VOL. XC.

УНІГУ відвідують визначні гості

Кардинал Рубін серед співпрацівників УНІГУ.

Кеймбридж, Масс. (ФК-У). — Український Науковий Інститут Гарвардського Університету майже кожного дня має відвідувачів. Приїздять науковці, професори, докторанти та студенти з Англії, Франції, Італії, Австралії та з інших країн, наукові делегації з Японії, Фінляндії, Румунії, Китаю, вчені з Ізраїля, Канади, Німеччини, українці і не-українці, славісти, як теж спеціялісти інших ділянок філології.

В дружніх розмовах і виміні інформацій про розвиток та нові досягнення гуманістичних наук затіснюються зв'язки з високими школами різних країн світу. Україністика стає предметом навчання та дослідів на рівні університетських програм.

У 1976 році відвідав УНІГУ тодішній кардинал Кароль Войтила (теперішній Папа), а ось недавно загостив сюди теж кардинал Владислав Рубін, голова Конгрегації Східніх Церков. Кілька днів опісля завітав до Інституту Владика Михайло Гринчишин з Франції, щоб перевести ділові наради зі спеціяльним створеним у Гарварді комітетом для підготови 1000-ліття християнства України.

Вийшов новий твір У. Самчука

Вінніпеґ, Ман. — Недавно тут вийшов з друку новий твір Уласа Самчука, роман „Втеча від себе". Цей величний твір вийшов у світ завдяки стараннями волинян з-під стягу Інституту Дослідів Волині.

Ця книга є продовженням і закінченням відомої трилогії У. Самчука „Ост", перша книга якої „Морозів хутір", вийшла друком у Реґенсбурзі 1948 року, у видавництві М. Борецького; друга книга „Темнота", була видана в Ню Йорку 1957 року, в рамках видавничого сектора художньої літератури Української Вільної Академії Наук; і тепер по довгих роках, під датою 1982 року, вийшла третя книга цього монументального твору.

„Втеча від себе" — епопея з життя великої, даровитої української родини з-над Дніпра біля Канева, яка попадає під млиновий камінь революції в Росії. Ця епопея — складний комплекс буття людського, представлений у різних вимірах — родового, соціяльного, національного та морально-етичного аспектів, бачених з площини національної геополітики і родової філософської закономірности. В загальному, це спроба дати нашій літературі художного аналізу духовости української людини в її вийняткових умовах часу і простору, з наміром кращого пізнання тих явищ і тих людських резерв, що їх зумовили.

Книгу „Втеча від себе", розміром 429 сторінок друку, доброго оформлення у твердій, мистецькій оправі, в ціні 15 долярів, можна набути, пишучи на адресу: Research Institute of Volyn, P.O.Box 606, Winnipeg, Man., Canada, R3C 2K3

ВИМАГАЮТЬ ЗВІЛЬНЕННЯ ОКСАНИ МЕШКО

Вашінгтон. — Конгресмен Кристофер Сміт написав листа до генерального секретаря ЦК КПСС і голови Президії Верховної Ради СССР Юрія Андропова, в якому висловлює глибоке затурбовання долею і станом здоров'я Оксани Мешко, яка мешкає тепер на засланні в малому містечку Аян, біля Охотського моря, близько кордону з Китаєм, і її сина Олександра Сергієнка, строк заслання якого закінчується 4-го серпня 1983 року.

О. Мешко потребує негайної лікарської опіки, живе вона майже в повній ізоляції: їй відмовляють навіть побачення членів родини і приятелів. На підставі карного кодексу РСФСР, стаття 100, засуджені особи, що страждають від хронічних захворювань, можуть бути звільнені від відбування повного терміну заслання. Конгресмен Сміт збирає підписи під цим листом на захист О. Мешко і її сина серед сенаторів і конгресменів.

Організація Американці в Обороні Людських Прав в Україні закликає українські організації та поодиноких громадян звертатися до своїх конгресменів та сенаторів, прохаючи їх підтримати почин конгресмена Сміта.

Терористи погрожують Папі

Рим, Італія. — Викрадачі італійської 15-літньої дівчини Емануелі Орлянді загрозили у вівторок, 26-го липня, вбити Папу Івана Павла II, якщо італійські власті не звільнять терориста турка Мегмеда Алі Аджу, який стріляв у Папу і важко поранив його. Викрадачі також заявили, що це вони організували спробу вбивства, а Аджа був лише виконавцем їх волі.

Невідомий голос заявив телефонічно до редакції католицького журналу, що „Папа Іван Павло II є агентом Сі-Ай-Ей. Іван Павло — це політичний підбурювач". Далі голос сказав: „Ми викрадачі Емануелі Орлянді. Ми вб'ємо Папу Івана Павла II. Якщо нам не вдалося зробити це 13-го травня 1981 року, тепер ми не промахнемося".

Поліція заявила, що попередження було передане католицькому тижневикові „Фамілія крістіяна" (Християнська сім'я). Видавець журналу, який приймав телефонічну розмову, сказав, що людина розмовляла поіталійськи, але зі сильним акцентом і загрозила нападом на приміщення тижневика, якщо тижневик не опублікує цю заяву у наступному числі.

Стиль і умови вимоги були дуже подібні до такої ж заяви, переданої телефонічно у понеділок римській газеті „Джорнале д'Італія" і повтореної тій самій газеті у вівторок.

Поліція заявила, що вона сумнівається в автентичності терориста тому, що за останні дні було багато подібних телефонічних заяв.

Але тактика повторювання тієї самої заяви і грубість мови були подібні до тих, які поліція отримувала перед тим від викрадачів Емануелі. У всіх своїх заявах терористи ставили лише одну вимогу — звільнити Аджу, який засуджений італійським судом на довічне ув'язнення.

АҐЕНТИ КҐБ ПРОСЯКАЮТЬ РУХ ЗА МИР

Копенгаген, Данія. — На протязі останніх двох років уряди Данії та Швайцарії виявили підривну діяльність і спроби офіційних совєтських дипломатів, а в дійсності агентів КҐБ і шпигунів, вплинути на групи так званих борців за мир на Заході та підкупити їх на боротьбу проти розміщення американських ракет в Европі.

Випадків багато, і вони є найкращим доказом у руках західніх контррозвідок, що найважливішим для совєтської шпигунської мережі є використати західньоевропейський рух проти озброєння.

Одночасно експерти західніх контррозвідок признають, що є сотні тисяч людей, противників ядерного озброєння, які не є сліпим знаряддям у руках совєтських агентів чи місцевих комуністичних партій. Але всі ці стихійні рухи спритно використовуються Москвою і вносять багато труднощів і небезпек в нормальну діяльність демократичних установ Заходу. Рука КҐБ відчувається скрізь, але її не видно простим зором. Правда, бувають випадки, коли совєтські агенти схоплені на гарячому через своє грубе виконання доброї і тонко підготованих плянів центральних органів КҐБ. Буває і так, що агенти КҐБ переходять на Захід і викривають всю закулісну гру совєтських секретних служб.

Наприклад, Станіслав Левченко був високим старшиною КҐБ, який втік на Захід у 1979 році. Він говорить: „Я думаю, що 99,9 відсотка людей, активних в організаціях боротьби за мир — чесні люди. Але їм потрібний то ту, то там один, два керівники".

Саме совєтська таємна служба займається підшукуванням і підбором таких керівників, і тоді цілий рух спрямовується в те русло, яке потрібне совєтській політиці.

Такими агентами КҐБ, які займалися підбором відповідних керівників, були визначний старшина КҐБ, вигнаний з Данії в 1981 році, голова пресового агентства „Новости" в Берні, Швайцарія, Алексєй Думов також вигнаний весною цього року за намагання підкупити місцевих борців за мир.

СЕНАТ ПІДТРИМАВ БУДОВУ РАКЕТ ТИПУ МХ

Вашінгтон. — Після двох тижнів дебат і темпераментної виміни думок Сенат вкінці 26-го липня ц.р. згодився на плян продукції першої групи 27-ох ракет типу МХ, що коштуватимуть 4,6 більйона долярів. Члени Сенату проголосували цей плян 58 голосами за і 41 проти.

Опісля 85 голосами проти 13 Сенат погодився на цілий оборонний бюджет країни в 1984 році, частина якого піде саме на будову далекосяжних ракет.

Не зважаючи на перемогу концепції президента Роналда Реґена, його противники обіцяли далі боротися проти будови ракет. Ця боротьба розгориться осінню правдоподібно в Палаті Репрезентантів, де ті, які пропонують будову ракет нарапляють на різні дрібні недотягнення у пляні. Головним противником пляну будови ракет в Сенаті був сенатор Ґері Гарт, демократ з Кольорадо, який уважає, що ракети збільшать напруження поміж ЗСА і СССР та що схвалення їхньої будови є поганим рішенням з уваги на військову ситуацію, але також з уваги на економічну ситуацію країни та публічну опінію. Сенатор Деніел Мойнигеп, демократ з Ню Йорку, опрокидував плян, переконуючи, що краще продукувати інакшу, менше небезпечну зброю, як ракети далекого віддалення. Його пропозиція однак перепала.

При рішеннях щодо озброєння Сенат також схвалив відновлення продукції нерв-газу, хоча перед 14 роками законодавчі тіла постановили такої зброї не виробляти.

Щодо загальної підвишки оборонного бюджету Сенат схвалив лише 5-відсоткову підвишку, не погоджуючись на 10 відсотків, як це пропонував Уряд.

Вірмени збомбили турецьку амбасаду в Лісбоні

Лісбона, Португалія. — В середу, 27-го липня, вірменські терористи штурмували резиденцію турецького посла на передмісті португальської столиці, відганяючи португальську поліцію півтора години, а потім висадили будинок у повітря. В боротьбі загинуло сім осіб — п'ять терористів, жінка дипломата і поліціянт, який проскочив до будинку під час облоги.

Речники турецького посольства ствердили, що у вибуху загинула 42-літня дружина повіреного у справах Туреччини Каґіде Міґсіоґлю. Її 17-літнього сина також взяли заложником, але він утік з раною в нозі від пострілу терориста, вискочивши через балькон першого поверху з охопленого полум'ям будинку зараз же після вибуху. Ще один поліціянт був ранений.

Чотири терористи загинули від вибуху. П'ятий був убитий на самому початку нападу.

Маловідома в Португалії група, Вірменська революційна армія, призналася в надрукованій на машинці записці, що вона відповідальна за напад. Записка була послана пресовим агентствам і прийшла після початку нападу.

Це була вже третя терористична дія вірменських терористичних організацій за останні два тижні, які відзначили різке збільшення діяльности в кампанії відплати туркам, за їх криваву різню тисяч вірменів під час Першої світової війни, жорстоких переслідувань в попередній і сучасній історії відносин цих двох народів. Вірменські організації заявляють, що вони борються також за незалежність Вірменії.

Два тижні тому, 15-го липня, вибухла бомба, підкладена вірменськими терористами в касі прийому багажа турецької повітряної лінії на паризькому летовищі Орлі, вбиваючи сім і ранячи понад 50 осіб.

День перед вибухом в Орлі Вірменська революційна армія, та сама організація, яка призналася до нападу на будинок посла в Лісбоні, вбила в Брюсселі турецького дипломата Дурсуна Аксоя.

З ПОЛЬЩІ ВВОДЯТЬ СУВОРІ ЗАКОНИ

Варшава, Польща. — Скасувавши формально військовий стан і замість нього ввівши не менш суворе законодавство, польські власті плянують впроваджити ще інші нові закони ще цього тижня, які скріплять контролю над політичним життям, дисидентами і протестуючими.

Заступник міністра справедливости Тадеуш Скора заявив на пресовій конференції, що суворіші закони потрібні для того, щоб заповнити прогалини, які дозволяють поповнити небезпечні дії без страху покарання за них.

Нові закони включатимуть цілий ряд поправок до карного кодексу, які передбачають трьохлітнє ув'язнення за приналежність до недозволеної організації, організування нелегальних протестів або розповсюдження „фальшивої інформації", яка може викликати безпорядки в країні або пошкодити інтересам Польщі за кордоном. Скора також сказав, що уряд плянує представити на затвердження парляменту законопроєкт про посилення цензури.

Ці нові закони уряд планував подати на затвердження парляменту ще минулого тижня разом з іншими драконівськими законами, які мали замінити або і посилити правила військового стану після формального його скасування, але Католицька Церква заперечила цьому. Уряд погодився на відкладення прийняття нових законів, бо це в деякій мірі було вигідно. Прийняття всіх обмежуючих свободу і права людини законів занадто сильно вражало б суспільство і ясно показувало б фальш акту проголошення скасування військового стану.

Таким чином уряд погодився відділити постійні поправки до карного кодексу від законодавства, яке дає урядові надзвичайні уповноваження ще на два і півроку.

Серед нового законодавства вирізняється стаття, яка остерігає проти „передавання фальшивої інформації чужинецьким центрам проти інтересів Польської Народної Республіки". Цей закон спрямований на фактичну заборону польським громадянам контактуватися з закордонними представниками преси та іншими. Цей закон є також потенціяльною загрозою для закордонних представників контактуватися з польськими громадянами.

В Америці

КОМІСІЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ нуклеарних реакцій поручила у своєму проєкті для Палати Репрезентантів не ставити обмеження у висоті відшкодувань за шкоди з приводу нуклеарних вибухів до 570 мільйонів долярів. Комісія уважає, що заподіяні шкоди можуть бути вищі.

СЕКРЕТАР ОБОРОНИ Каспар В. Вайнберґер повідомив, що у наслідок протестів Палати Репрезентантів і любителів тварин не будуть стріляти тепер псів для вишколення військових лікарів. Це робили, щоб військові лікарі могли вивчати як лікувати рани з пострілів.

ВІЛЛІЯМ Д. РАКЕЛСГАВЗ голова Агенції охорони довкілля, поінформував у своєму інтерв'ю з журналістами, що громадськість в загальному підтримує усі вимоги охорони довкілля і в майбутньому Уряд буде відповідно до того вести свою політику.

ГУБЕРНАТОР СТЕЙТУ Ню Йорк, Маріо Квомо, доручив агенції енергетики свого стейту провірити можливості перебрати нуклеарну станцію в Шорґем на Лонг Айленді, це допомогло б електричній компанії Лонг Айленд, яка тепер хоче підвищити ціну на електрику на 56 відсотків, щоб в цей спосіб оплатити видатки на цю станцію. Проти того протестує численне населення Лонг Айленду.

ПІСЛЯ ДЕСЯТИ МІСЯЦІВ перебування в місії Північної Кореї у Об'єднаних Націях, корейський дипломат вийшов з неї та передав себе в руки американської поліції. Його обвинувачують у нападі статевого характеру. Тепер він признався до вини і його звільнили від кари під умовою, що він якнайшвидше покине ЗСА та ніколи сюди не повернеться.

В МІСТІ НЮ ЙОРКУ на відкриту можливість праці в санітарному відділі для 500 до 1,000 осіб зголосилося 100,000 охочих, в тому вперше багато жінок, які досі ніколи такої праці не виконували. Ця праця, хоча брудна, та непримна, заохочує безробітних високою платнею, п'ятьма тижнями платних вакацій та добрим медичним забезпеченням.

ХУЛІГАНСЬКИЙ НАПАД молодечих учасників концерту Діяни Росс в Центральному парку в Ню Йорку стоїть далі під розглядом публічної опінії та урядових чинників міста. Хоча поліція арештувала 37-ох членів молодечих банд, посадник міста Едвард Кач і начальник поліції Роберт Дж. МекҐваєр розглядають дальше справу реакції поліції після концерту.

ЮНАЙТЕД ПРЕСС ІНТЕРНЕШЕНЕЛ, одне з найбільших пресових агентств з ЗСА, буде мати від 15-го серпня ц.р. нового головного редактора. Ним стане Максвелл МекКрогена, який досі працював на пості одного з головних редакторів „Трібюн Компані" в Чікаго, яка є власником „Чикаго Трібюн", „Дейлі Нюз" в Ню Йорку та інших щоденників в Каліфорнії і Фльориді. Новий головний редактор Ю-Пі-Ай є австралійцем з походження, а його стремлінням тепер є поширити агентство новин, зосереджуючись зокрема на малих газетах. З тією метою Ю-Пі-Ай відкрила вже 30 нових філій в малих містах ЗСА.

У світі

ЗАХІДНІ ДИПЛОМАТИ повідомили у вівторок, 26-го липня, зі столиці Індії Ню Делі, що совєтські та афганські урядові війська, а також повстанські сили Афганістану зазнали великих втрат в запеклих боях в районі південно-східнього міста Ґазні. Повстанці з засідки 14-го липня розгромили совєтський військовий конвой, вбиваючи 60 вояків. Прикриття з повітря не прибуло своєчасно, і в дводенних боях повстанці знищили понад 30 танків і броневиків. Совєтські війська, відплачуючи потім за такі важкі втрати, розстріляли 20 старців, бомбардували і палили довколишні села. В іншому випадку 19-го липня повстанці напали на афганську військову базу 30 миль на північ від Ґазні розгромили її, вбиваючи 48 вояків. Багато вояків залоги бази перейшли на сторону повстанців.

ОФІЦІЙНЕ РАДІО СТОЛИЦІ Срі Лянки Кольомбо повідомило у вівторок, 26-го липня, що під час безпорядків у цій країні за останні кілька днів загинуло понад 100 осіб. Поліція і війська вийшли на вулиці Кольомбо, щоб припинити безпорядки. Основні сутички відбувалися між тамільською меншістю і сінгалезцями, головною групою населення цієї острівної країни в Індійському океані. В тюрмі міста Кольомбо під час бунту в'язнів були вбиті 35 тамільців. Тамільські екстремісти борються за утворення окремої тамільської держави на острові. Безпорядки почалися тоді, як тамільці в суботу з засідки вбили 13 вояків у Джаффна.

ПРАВЛЯЧА В ТУРЕЧЧИНІ національна військова рада безпеки видала у вівторок 26-го липня, декрет, який передбачає заборону щонайменше 10 із 14 політичних партій, які зареєструвалися проводити передвиборчу кампанію до парляментських виборів у листопаді цього року. Рада зарядила, щоб провідники партій пройшли перевірку благонадійности ще перед виборами. Понад 195 засновників партій вже виключені з політичного життя.

ЗІ СТОЛИЦІ БРИТАНІЇ повідомляють, що слідом за лондонським мостом, який розвалювався і був проданий і перевезений до Арізони в 1968 році, починають показуватись тріщини в інших історичних пам'ятках Лондону і взагалі старої Британії. Наприклад, славна вежа парляменту з Біґ Беном потребує термінового ремонту. Британський уряд вирішив не розбирати і продавати вежі, а відремонтувати і реставрувати її вже наступного року. Реставрацію і відновлення інших численних історичних пам'яток Британії відкладено на пізніший час. В дуже поганому стані знаходяться не тільки історичні пам'ятки, але і практичні потреби споруди: шосейні та залізничні дороги, водопроводи і каналізаційні системи, які були побудовані ще у вікторіянський період і були тоді найкращими у світі. Тепер, коли в Британії нараховується три мільйони безробітних, існує цілий ряд інших проблем, на розв'язання яких не вистачає засобів.

„СВОБОДА" МАТИМЕ ІНДЕКС

Джерзі Сіті, Н.Дж. (Л. В-а). — Дослідчий центр історії іміграції при Міннесотському університеті разом з Українським Народним Союзом спільно здійснять новий проєкт — виготовлення індексу для часопису „Свобода". Спочатку, з огляду на незвичайність цього проєкту, якому досі нема паралелі, робитиметься „пробний проєкт" — приготується індекс для „Свободи", починаючи з дня її появи в 1893 році, коли вона була двотижневиком, і до року 1920-го включно, коли вона появлялася тричі на тиждень. („Свобода" виходила від 1893 року до 9-го березня 1894 року раз на два тижні; від березня 1894 року до 8-го серпня 1914 року була тижневиком, а від серпня 1914 року до 1920 року появлялася тричі на тиждень, аж поки з 1921 року і до сьогодні стала щоденником.)

Про все це говорено в редакції під час відвідин у четвер, 21-го липня, тут гості з Міннеаполісу, мгр Марії К. Воробій, фахової бібліотекарки й індексера, яка тепер розпочинає працю над цим амбітним проєктом УНСоюзу і Міннесотського університету.

Мгр Марія К. Воробій, індексер „Свободи", на розмові в редакції щоденника.

Магістер М. К. Воробій закінчила студії історії бакалавреатом в Міннесотському університеті і здобула там же ступінь магістра з бібліотекарських наук. У Міннеаполісі вона розпочала теж працю над докторатом з історії, над яким працює далі, вміжчасі одружившись з Віллямом Гемптоном. Молоде подружжя має однорічну доню Евеліну.

Але не тільки фаховий вишкіл хоче принести М.К. Воробій для проєкту індексування нашого найбільшого і найстаршого щоденника „Свободи", а і велику любов до друкованого українського слова. Вона бездоганно володіє українською мовою в слові і письмі, а її магістерська диплoмна праця мала назву „Поява українсько-американських друкованих книжок у З'єднаних Стейтах Америки, 1880-1930". Тепер її докторська теза теж є на українознавчу тему.

Працювала мгр М.К.Воробій індексером і спеціялістом-дослідником в університеті Міннесоти, згодом в університеті Північної Кароляйни, де також була архіваром. З розмови з цією молодою науковою силою можна було бачити її непересічне обізнання з ділянкою праці, за яку береться, і велике бажання зглибитись у вивчення історії українського поселення в Америці, для якого яскрав „Свобода" є унікальним і невичерпним джерелом, немає бо найменшого прояву життя українців у ЗСА та взагалі в Північній Америці, про який своєчасно не звітувала б „Свобода" протягом свого 90-річного існування.

Сам проєкт індексування триватиме 13 місяців. Грошові фонди на здійснення його асигнував УНСоюз у висоті 30,700 долярів, які

(Закінчення на стор. 4)

У наступному числі Українського Тижневика:

In The Weekly, July 31:

- Reagan, Bush, Kirkpatrick participate in Captive Nations Week events in Washington.
- Rep. Christopher Smith initiates congressional letter calling for release from exile of Oksana Meshko.
- Dissident profile: Iryna Senyk.
- Lydia Demjanjuk on origins of Office of Special Investigations and denaturalization proceedings.
- Full texts of addresses by Reagan and Bush, plus text of the Captive Nations Proclamation.
- Sounds and views on Barvinsky.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.

Subscription: 1 year — $40.00, 6 months — $22.00, 3 months — $12.00. UNA members $1.25 a month. Change of address — $1.00. Make check or money orders payable to "Svoboda".
Postmaster: Send address changes to:
"Svoboda" • P.O. Box 346 • Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at Jersey City, N.J.

Статті і дописи підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг, долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.

Передплата на рік $40.00, на півроку — $22.00, на 3 місяці — $12.00
Для членів УНСоюзу $1.25 місячно. За кожну зміну адреси - $1.00.
Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Чи американська бльокада Куби і Нікараґуа?

Як повідомляють американські засоби масової інформації, — на розпорядження Уряду у Вашінґтоні, — група американської фльоти на чолі з одним літаконосцем пливе до західнього побережжя Нікараґуа, щоб відбути давно заплянованi маневри американської фльоти. Це підтвердив президент Реґен під час пресконференції.

Якщо взяти до уваги останні офіційні повідомлення Уряду та засекречені наради певних конґресових комісій разом з представниками Департаменту оборони, виходить, що ці морські „маневри" американської воєнної фльоти є певного роду „генеральною пробою" для евентуальної бльокади Нікараґуа і Куби. В цій групі є вісім воєнних кораблів, розташованих на західнім побережжі Мехіко. Ця група евентуально може скоро злучитися з другою морською групою, з літаконосцем і воєнним кораблем „Ню Джерзі", та з багатьома меншими морськими кораблями, які знаходяться на Караїбському морі.

Як згадано, в тому самому часі представники Адміністрації і Конґресу далі переговорюють у справі збільшення американської мілітарної допомоги для Ель Сальвадору.

Президент Реґен твердить, що американський Уряд має незаперечні докази, що із Совєтського Союзу і його сателітів до Куби і Нікараґуа надходить постачання зброї та технічне устаткування. Цю зброю перекидають до Ель Сальвадору для комуністичних повстанців, які хотять повалити леґальний уряд Ель Сальвадору та встановити „народний" устрій на подобу цього, що є в Кубі. Крім того, в Гондурасі, Америка підтримує групу протисандіністичних повстанців з Нікараґуа, які стараються повалити теперішній просовєтський і прокубинський уряд сандіністів.

Назагал, Америка змобілізувала (хоч цього слова не вживається в офіційних звідомленнях) біля 80 воєнних кораблів та багато тисяч вояків.

Крім цього ще є більша група американських воєнних кораблів із літаконосцем „Корал Сі" на Середземному морі, але, коли зайде потреба, ці морські військові частини протягом кількох днів можуть опинитися у Центральній Америці.

Офіційні чинники заперечують поголоскам начебто Америка починала дійсну бльокаду. Вони твердять, що це тільки проба, щоб побачити як швидко можна таку бльокаду встановити.

Але якщо взяти до уваги закони міжнародного права, то така бльокада, як відомо, вважається воєнним актом. Тому то дішло до вживання слова карантин, із заіснуванням якого можна унеможливити доставу зброї до карантинованих, тобто ізольованих країн. Такий карантин, як знаємо, застосував президент Кенеді супроти Куби в жовтні 1962 року, щоб унеможливити доставу совєтських ракет на Кубу.

Американські чинники запевняють, що злучені суходільні маневри будуть перепроваджені спільно з військовими частинами Гондурасу, але вони будуть центральними чинниками в цих маневрах.

Покищо невідомо, що з цього вийде, одне є певне: досі ще ніколи американський Уряд не був так стурбованим постачанням совєтської зброї до Центральної Америки і він є рішений, за словами президента Реґена, встановити „щит демократії" в районі Центральної Америки.

ВИКОРИСТОВУЮЧИ НАГОДУ вигідно вирентувати своє помешкання чи будинок під час Олімпійських Ігрищ, які, як відомо, відбудуться в Лос Анджелесі влітку 1984 року, мешканці цього каліфорнійського міста вже плянують винаймати свої кімнати за 1,000 долярів на час тривання цих ігрищ. Щоб легше було бажаючим продати сконтактуватися з бажаючими купити, тут постало вже 20 мешканевих агенцій, що цим будуть займатися.

ОФІЦІЙНІ ІРАНСЬКІ джерела повідомили з Теґрану в понеділок, 25-го липня, що іранські війська відбили кілька сильних контрнаступів іракців у курдських горах на півночі Іраку, де іранська армія розпочала новий наступ ще в суботу. Іранські джерела також говорять, що в іракській армії воюють курдські частини партизанського типу. Іранські війська відрізали шляхи постачання курдським партизанам і завдали важких втрат контратакуючим іракським частинам, — говорить іранське повідомлення.

ПОТЕНЦІЙНА НЕБЕЗПЕКА радіяція для людей знову стала в центрі уваги науковців, які тепер схильні уважати, що небезпека від т. зв. „йонізованої радіяції" є в чотири рази до 20 разів більша, ніж досі припускалося; тому атомові експерти готові переглянути напрямні охорони людей від такої радіяції. На ці здогади про більшу небезпеку, ніж передбачали, наштовхнула вчених та обставина, що деякі з англійських і американських ветеранів, які зблизька спостерігали вибухи нуклеарних стрілен чи бомб, захворіли згодом левкемією.

У знаменито редагованому журналі „Америка", що його видає орден ОО. Ісусовців в Ню Йорку, надруковано в числі з 16-го червня ц.р. дуже цікаву статтю п.з. „Укривана меншина в Совєтському Союзі". Стаття ця, зі змістом якої познайомлюємо українського читача, є знаменною з двох причин: поперше тим, що в ній доведено до відома Заходу про трагічні життьові обставини великого числа калік і інвалідів у Совєтському Союзі, про які досі світ не знав, бо кремлівські можновладці їх замовчували, а подруге тим, що її написав український журналіст молодшого покоління, Володимир Пархоменко. У примітці журналу „Америка" сказано, що В.Пархоменко є вільний журналіст, з осідком у Вашінґтоні, який спеціялізується у совєтських і східньоевропейських справах. Від себе додамо, що ми вже читали кілька статтей цього українського автора у згаданому журналі, в одній з яких він обговорював справу українських дисидентів у Совєтському Союзі.

За останню декаду, — починає наш автор свою статтю, — Захід звернув значну увагу на долю політичних в'язнів у Совєтському Союзі. Міжнародна Амнестії, гуманітарна організація, що за свою діяльність в обороні прав людини отримала нагороду Нобеля, документально виявила нелюдські обставини, в яких проживають в'язні совісти в совєтських тюрмах, робітничих таборах та спеціяльних психіятричних лічницях, — „психушках".

Степан Женецький

УКРИВАНА МЕНШИНА В СССР

Ініціятивна Група

Одначе в Совєтському Союзі існує ще інша форма ув'язнювання, яку совєтські власті старанно приховують від публічної уваги. Для сотень тисяч окалічілих людей, жертв Другої світової війни, калік від уродження, алькоголіків, літніх людей — дім є вязницею, яка в'язнить неменше, як правдива тюрма, або сибірські табори праці. Про це розповідає нецензурована хроніка „Групи для оборони прав неспосібних Совєтського Союзу"

Заснована в травні 1978 року трьома спаралізованими: Юрієм Кіселевим, Валерієм Фефеловом і Файзулом Хасайновом, ця неофіційна, бо не зареєстрована державними властями, отже нелеґальна Група багато разів зверталася до властей за дозволом на створення товариства, чи об'єднання, яке боронило б прав неспосібних до праці людей, як це висловлено у т. зв совєтській конституції та в різних міжнародних договорах. Але власті постійно ставляться неприхильно до цієї справи. Замість вислухати і старатися зрозуміти та допомогти цій категорії людей, тайна поліція, КҐБ, почала гостру кампанію залякування і насильства супроти активістів за права неспосібних, як рівнож супроти їхніх родин і приятелів. Знаменним є факт, що до поборювання групи застосовують поширені домашні обшуки, поліційний нагляд, побої, смертні погрози та безправні ув'язнювання, що не зменшилися під час 1981 року, який був проголошений Роком окалічілих людей.

Замість допомагати — переслідують

Замість шукати способів включення неспосібних осіб до суспільства, як цього домагаються Об'єднані Нації, совєтські власті вишукують спеціяльні способи, щоб ізолювати, відокремити цих осіб від головного русла суспільства. В лютому 1981 року власті засудили Юрія Валова за есей п. з. „Слово одного інваліда", що його він сам видав, на неозначений час до психіятричної лічниці, — як про це інформувала Американська Гельсінкська Конгресова Комісія. А нещодавно, в жовтні 1982 року, ця ж Комісія повідомила, що Валерій Фефелов і його дружина Ольга Зайцева, двоє діяльних членів Групи, були „видворені" зі Совєтського Союзу за те, що їх „повторно не вдалося перевиховати".

Та не зважаючи на посилену кампанію офіційних утисків, члени Групи і їхні помічники продовжують перевіряти і документувати соціяльні і економічні обставини життя окалічілих людей. Досі появилося 13 чисел бюлетеня Групи, які дійшли до Гельсінкської Групи у Вашінґтоні. В них описаний жорстокий світ неймовірної нужди і терпіння. Вони розказують про жахливі життєві обставини укриваної меншини, неспосібних людей, що нараховує більше як 50 мільйонів, отже майже одну п'яту населення Совєтського Союзу. Ця категорія людей є багатонаціональна, багаторелігійна, багатоклясова, обох полів і різного віку.

Згідно з перевіреними документами Групи, оті окалічілі громадяни Совєтського Союзу є позбавлені права на освіту і заробіток, доступу до культурних розваг, незалежного руху при поселенні, спеціяльних помешкань, одягу і участи в спорті. Є також діти-каліки, яких власті не заохочують до незалежности в дорослому віці; молоді люди-каліки навіть не знають того, що каліки в інших країнах можуть виконувати всякі функції, як здорові люди; вони розповідають про жахливі життєві обставини окалічілих осіб.

Що пишуть нещасливці

Не зважаючи на урядові конфіскати пошти Групи, деяка кількість листів, передаваних з рук до рук, продісталася до заряду Групи. Інформативний бюлетень ч. 11, датований початком 1981 року друкує 13 того року листів з різних частин Совєтського Союзу, які розкривають рідкісну можливість пізнати закритий світ окалічілих людей в московському комуністичному царстві. В різних висловах вони підкреслюють порожнечу свого життя і занедбання їх режимом тільки тому, що вони мають нещастя належати до калік.

(Закінчення на ст. 4)

Михайло Кучер

„Тіні забутих предків" — „Вогняні коні"

Ім'я і характер кінорежисера Сергія Параджанова відоме в Совєтському Союзі і на Заході. Він людина неспокійної динамічної вдачі, яка сміливо атакує і висміює хиби совєтської системи. Це, очевидно, без поганих наслідків не могло минути.

Свого часу голова Союзу кінематографістів СССР зробив екранізацію роману Ф.Достоєвського „Злочин і кара". Фільм навіть на совєтські умови був нудний і нецікавий. С. Параджанов у телеграмі до Союзу кінематографістів написав: „Бачив злочин як кару". Це викликало бажання помсти, яка незабаром прийшла. З Параджановим поступили значно гірше і страшніше як з іншими неслухняними режисерами. Параджанов попав у в'язницю на підставі неправдивих обвинувачень статевого характеру. Совєтська влада боїться таланту і все знайде спосіб його знищити.

С. Параджанов почав свою кар'єру фільмом „Квіт граната", Режисер-вірменин народився 1924 року в Тбілісі. Вчився в тбілійській консерваторії. На київській студії проходив практику у Савченка. Ставили фільм „Тарас Шевченко". Перша самостійна праця Параджанова фільм „Андріяш" 1955 року. Захотів передати на екрані поезію, казку і побут. Дальший фільм „Перший парубок" цілком слабий, дидактичний. Переходить на український фолкльор. Ставить фільм про українське мистецтво „Думка", „Наталія Ужвій", „Золоті Руки".

Зрештою „Тіні забутих предків", який отримав ряд нагород на міжнародних фестивалях в Римі, Салоніках і Лондоні. Усього 9 золотих медалів і 16 дипломів.

В СССР спочатку не знали що з фільмом робити. Зрештою демонструвати дозволили. Підстава — українська клясика. Київські чиновники найбільш тупі і злі в СССР. Критика погромна. Глядачі не знали що думати. Були виховані на зрозумілому соціяльному реалізмі. На Заході — великий успіх. Там глядач був вихований на фільмах Шаброля, Трюфо, Годара, Камю, Рене, Фелліні. Але і в СССР знайшлися люди, які розуміють мистецтво. У них „Тіні забутих предків" викликали захоплення.

Підбадьорений успіхом, Параджанов хотів ставити „Тараса Бульбу", „Слово про похід Ігоря".

І ось „Тіні забутих предків". Казкове життя Карпат, гуцульське мистецтво, поєднане з неймовірним темпом фантазії режисера. Етнографія отримала шляхетний зміст. Було поєднано поганські звичаї з міським побутом. Вичаровано кольорову симфонію екранної дії. „Тіні забутих предків", короткий злет справжнього екранного мистецтва — стихія народної культури — музика, танці, пісні, леґенди. Перемогло сучасне, чуже, що прийшло з совєтською системою. Цього в СССР допустити не могли.

Крім Параджанова прибдизно до його стилю в Україні працювали Ю. Ільєнко та Л.Осика. „Тіні забутих предків" не був традиційно етнографічним фільмом. У світ пішов під назвою „Вогняні коні".

ЗГАДУЮЧИ СПІВАКА В. МАТІЯША

Неочікувана смерть оперового співака і диригента В.Матіяша (народжений 1911 року) в Австралії заскочила нас дуже прикро і пригноблююче. Всім хто знав його було відомо, що попри мистецьке обдарування, була це гарна, характерна і патріотична людина, яка нашій еміґрації була ще дуже потрібна. Ось платівка хору „Боян" із Сиднею під успішним диригуванням Матіяша, яка, як його лебедина пісня — він ще наспівав і сольові пісні — вичаровує перед нашими очима ще раз чітко цю цінну людину в ролі мистця і передового громадянина, що його нечайно забракло між нами.

І так зринають у душі далекі спогади про музичний Львів, початки вокально-музичних студій товаришів і Матіяша враз із його важливими і пам'ятними першими кроками на співацькій сцені між двома світовими війнами. Ми бо адепти сольоспіву були в різних учителів та музичних школах; у неукраїнських задля стипендій. Наприклад, меццо-сопрано Е. Зарицька і тенор та диригент В.Божик, були в Польському музичному товаристві, де вчив теж наш знаменитий Р. Любинецький. Я, як студент права і єдиний стипендист славетного баса А. Дідура, попав до консерваторії К.Шимановського, куди прибула дещо пізніше теж меццо І. Маланюківна. Тенор М. Старицький, баритон і диригент М.Антонович, сопрано О.Сушківна та інші, включно з Матіяшем, були в Вищому Музичному Інституті ім. Лисенка. Проте ми знали себе і про себе, та пильно слідкували за нашими молодечими виступами й успіхами. Дехто зі старших, як от студент політехніки тенор Юрко Шухевич (брат генерала Т.Чупринки) чи згадана співачка Зарицька, мали вже навіть і деякий розголос у Львові. Авторові цих рядків пощастило переплигнути ті менші виступи, дебютуючи в оперовій виставі, у Великому Львівському Театрі. Взагалі в тому часі, в другій половині 30-их років зібралось у Львові — просто, якби якимсь чудом — стільки дійсно талановитих студентів сольоспіву, як ніколи перед тим, чи потім у розвої української музичноспівочої історії. Бо власне, як і ніколи, кращі з них осягнули успіхи за кордоном, дехто дïпняв навіть вершинної міжнародної слави.

Усі ми знали, що студент теології, спосібний бас-баритон В. Матіяш студіював спів в улюбленої співачки-вчительки М. Сокіл-Рудницької, але мало хто з нас чув його належно. Та наприкінці шкільного року в Музичному Інституті виступав він у 1-ім акті опери Ґуно „Фавст", у ролі Мефістофеля. Ледве чи можна було сподіватись, що вчинить він таке додатнє і будуюче враження. Від першої фрази, як Мефісто представляє себе, Матіяш полонив слухачів. Це був голос гарної барви, дзвінкий і тембрований, уже зовсім добре поставлений, а музикальність молодого співака зміцнювала тільки успішність виконання ролі. Цей виступ Матіяша закріпив у моїй пам'яті назавжди повагу і високе цінування для цього співака-початківця.

З вибухом Другої світової війни не тільки мистецтво, але все наше життя пішло шкереберть. Усе таки Матіяш, який студіював сольоспів ще і в Відні, дістав під кінець війни анґажемент в австрійській опері у Ґрацу, де мав і успішні виступи, а вже по війні був ще короткий час у німецькій опері в Мангаймі. Саме по війні пощастило мені вдруге почути Матіяша на власному концерті у великому українському таборі в Реґенсбурзі. Акомпаньювала йому дуже музикально його дружина-віденка. Заля була переповнена, публіка була одушевлена, успіх концерту був великий. Голос співака був дещо змінений — може це дали йому студії у Відні — з бас-баритона перейшов Матіяш на ліричний, досить ясний, приємний баритон.

З розчавленої Німеччини роз'їздились ми хто куди і Матіяш із дружиною опинився — може, на жаль, а може і ні — аж у маловідомій Австралії. Там пробував він ще залишитися в оперовій професії. Однак опера в Сиднею, не зважаючи на її виїмково супермодерну будівлю, і досі ще у стадії організування. Тому обставини для українського співака, без жадної підтримки і допомоги збоку, не були сприятливі. Він співав ще для себе, були спроби концертування для рідної громади та врешті довелось узятись за хорову диригентуру, хоч вона голосові співака не зовсім то сприяє. І так керівництво українського репрезентативного хору „Боян" в Австралії по смерти М.Струка, обняв Матіяш.

Перед нами гарно видана, технічно добре награна платівка з 11-ма піснями під дириґентурою Матіяша. Хор заснований 1951 року, з того майже 24 роки був під його руководінням. Оця платівка австралійської фірми „Вайкінґ", награна в Новій Зеляндії. „Боян", хор чоловічий і мішаний, біля 50 осіб, крім наших імпрез

(Закінчення на стор. 3)

Розкрали 3 мільйони

Совєтська газета „Радянська Україна" з 22-го червня надрукувала статтю під заголовком „Недостача" в рамках тематики „Людина і закон". Автор статті — заступник начальника слідчого управління міністерства внутрішніх справ УССР В. Неґеля розповідає, як на Закарпатті в селищі Перечин на соко-винному заводі виявили розкрадання на суму 3 мільйони карбованців. Ціла бригада ревізорів управління міністерства харчової промисловости УССР під керівництвом оперативно-слідчої групи за вказівкою керівництва міністерства внутрішніх справ УССР приїхала на ревізію. Ревізія і слідство тривало довго, а результат цієї гігантської роботи був такий, що колишній начальник соко-винного цеху Петро Михайлович Кошута, а потім його наслідниця начальник цього цеху Маргарита Миколаївна Зізич накрали на заводі нечувану суму грошей — близько 3 мільйони карбованців. Кошута засуджений на 15 років ув'язнення з конфіскацією майна, а інші декілька його спільників на трохи менші терміни покарання.

Заступник начальника слідчого управління і він же автор статті В. Неґеля відважно вимахує бичем совєтського закону над головою Кошута, але нічого не говорить про тих, хто дозволяв Кошуті на очах у всіх серед білого дня красти такі великі суми грошей. Неґеля також нічого не говорить для кого Кошут крав, з ким ділився, бо інакше його зловив би перший ревізор, а ревізорів Кошута мав багато на протязі кожного року за всю свою працю на заводі. Видно, що остання ревізія і слідство потрібне було для того, щоб вину звалити на самого Кошуту, а всю місцеву, а може й не тільки місцеву злодійську бюрократію партійну і іншу винагородити і оправдати.

Стаття може послужити прекрасним взірцем правди про совєтський стиль керівництва господарством. Ось де матеріял для совєтських журналістів і письменників з правдивого життя. Але в совєтській літературі за вказівками партії такі типові злодійські керівники мусять виглядати героями виробництва, взірцевими партійними ідейними керівниками і т. д., і т. п.

О. Зінкевич

ГЕНЕРАЛ П. САМУТИН — ВОЯК, СТРАТЕГ, ДОСЛІДНИК

I

Дня 14-го вересня 1982 року відійшов у вічність український генерал, історик українського війська і дослідник збройних сил і воєнної стратегії СССР — Петро Самутин.

Генерал П. Самутин був незвичайною людиною. Від дитинства до останніх днів свого життя — це був вояк у повному розумінні цього слова. Не події в Україні чи поза її кордонами зробили його вояком. Він ним народився, він ним хотів бути і ним був. Його фізична постава, точність у висловленні думки, його аналітичний підхід до різних проявів життя, зокрема політично-суспільного — все це були найкращі властивості П. Самутина.

Він не був політичний діяч. Не брав активної участи у жодній політичній партії чи організації (хоч з великими симпатіями ставився до Українського Гетьманського Руху), але одночасно він був і політиком і вояком. Йому властива була здібність піднестися понад буденністю, дрібничковістю, другорядністю і не лише відчути, що в нашому житті другорядне, а що в першої ваґи, але й зробити з цього логічні й раціональні висновки.

Ген. П. Самутин служив в українській армії, а згодом у польській і німецькій. Він розумів вагу і значення для поневоленого народу мати підготовлених з військовою освітою і вишколених старшин, яким у відповідний час можна б було довірити формування модерної української армії. Тому з точністю математика він слідкував за кількістю і якістю українських генералів і старшин в червоній армії і за військовою підготовою української молоді в ЗСА й Канаді.

Ціле життя ген. П. Самутина було творче, активне, неспокійне, бурхливе. Своїх 86 років П. Самутин не змарнував, не прожив надармо. Хоч він не дожив до того моменту, щоб повернутися в незалежну українську державу, але він зробив багато для того, щоб у тій українській державі могли вільно жити ті, які прийдуть після нього.

Останні місяці його життя не були легкі. Але легшими й приємнішими робила для нього ці місяці, дні і години його вірна дружина Ганна, яка була для нього найближчим другом і товаришем життя.

Життя Петра Самутина

Петро Самутин народився 1887 року в селі Ташані, Переяславського району на Полтавщині. Навчався в Полтавській агрономічній школі, а згодом у Петровсько-Розумовській академії в Москві, як стипендіянт полтавського земства. 1914 року пішов добровольцем до війська, а 1916 року закінчив II Київську військову школу. Після цього його послано на Західній фронт (Прусія) до 24-го туркестанського полку.

У 1917 році його переведено до 15-го Шлісельбурзького полку і в ранзі поручника, його послано на російсько-німецький фронт у Галичині. Тут, під Конюхами (Бережанщина), він був поранений і лікувався в Києві й Полтаві. Видужавши, він брав активну участь в українізації військових частин російської царської армії. З ініціятиви П. Самутина, після великих зусиль, Шлісельбурзький полк був переіменований на 21-ий Український стрілецький полк. Після революції 1917 року П. Самутина обрано делеґатом на II і III Військові з'їзди в Києві. 1918 року він закінчив Інструкторську школу старшин, а опісля його було призначено до Стародубського стрілецького полку. Згодом він дістав підвищення до ранґи сотника в армії УНР. 1920 року разом із армією УНР відступає до Польщі. Був інтернований в Лянсгуті, де згодом була зформована VI Січова стрілецька дивізія під командою генералів Безручка і Змієнка. Як командир сотні цієї дивізії П. Самутин бере участь разом із польськими військами в поході на Київ. Після невдалого походу на Київ польсько-українські війська відступають назад до Польщі, де він знову був інтернований. В серпні 1921 року П. Самутина висилають нелеґально на Україну для підготови повстання проти большевиків перед виправою Ю. Тютюника. Два роки він пробув на підпільній роботі в Україні, потім повернувся до табору інтернованих у Польщі.

Живучи мріями про військову освіту, знаючи як мало українські армії часу Визвольних Змагань мали професійних старшин, П. Самутин вступив на курси генерального штабу польської армії в Каліші, які успішно закінчив. Але тоді доля не судила ще молодому ентузіястові військової справи зробити у цій ділянці кар'єру. Після курсів він ще деякий час перебував у таборі для інтернованих українських вояків, а згодом працював у капелі українських бандуристів і брав участь в турне хору Котка по европейських країнах.

Року 1927 з наказу уряду УНР П. Самутина покликано до контрактової служби у польській армії. Служачи в армії, він вступив до Вищої військової школи у Варшаві, в якій навчався в 1931-1933 роках і яку закінчив з відзначенням і званням дипломованого офіцера в ранзі майора. У польській армії служив до 1939 року. Німецько-польська війна застала його на пості помічника начальника штабу етапів армії Модлін у генерала Пшеджемірського. П.Самутин брав участь у боях з німцями і попадає до них у полон під Грубешевом. Звільнившися з полону, він вступив до німецької армії, й 1941 році його післали на східній фронт. Після закінчення Другої світової війни перебував в Баварії. 1954 року еміґрував до ЗСА. Жив у Баффало, а від 1965 року в Балтиморі. Брав активну участь у діяльності українських комбатантських організацій, прагнучи постійно до координації їхньої праці.

На еміґрації уряд УНР надав йому рангу генерал-хорунжого генерального штабу.

Дослідник збройних сил СССР

Генерал П. Самутин відомий серед українців Заходу, як у першу чергу дослідник збройних сил СССР.

Маючи військову освіту і належачи до командного складу в кількох арміях, він був достатньо підготований, щоб досліджувати військову проблематику нашого часу. Він дуже добре усвідомлював собі, що сучасне модерне військо — це не військо часів Першої чи навіть Другої світових воєн. Техніка й технологія пішли так далеко, що не кожний міг зрозуміти потребу нової стратегії. У статті „Ракетні війська стратегічного призначення" („Вісті комбатанта", ч. 3-4, 1969 р. П. Самутин писав: „Революційні зміни й процеси, що відбулися на протязі досить короткого часу у військовій ділянці, змусили великі держави світу до перегляду, перебудови і реорганізації своїх збройних сил.

(Продовження буде)

Згадуючи співака...

(Закінгення зі стор. 2)

— дізнаємось із платівки — пишається теж успіхами в Сиднейській опері на різнонаціональних фолкльорних фестивалях. На самій платівці маємо шість пісень на чоловічий, а п'ять на мішаний хор. Тут зразу мусимо завважити, що в Австралії так, як і ЗСА, головно на провінції, не має великого вибору голосів і в хорі співає майже кожен, хто має тільки охоту, деякий голос та почуття обов'язку. Отже хористи „Бояна" в цілому, хоч і сприємливі та не особливі своїми голосами. Зате дивним-дивом, є там деякі солісти, яких не так легко можна б знайти, не тільки повсюди, де живуть українці на поселеннях, але може навіть і в Україні.

Ось солістка-сопрано в пісні М.Гринишина „Дорогі Карпати" просто заімпонувала своїм красним, вирівняним звуком-співом. На платівці не заподано чомусь ні її, ні інших прізвищ солістів. Шкода. Теж гладко і вироблено фразує тенор-соліст у пісні М.Копка „Де срібнолентий Сян пливе". А різкість звуку іншого соліста-тенора в пісні Г.Китастого „Марш Україна" добре і вдало віддає бадьорість і одчайдушність бойового піднесення. Можна сказати, що хор звучить чисто, дикційно - поправно, технічно — переконливо. Програма платівки підібрана цікаво, виховно і патріотично. Початок і кінець платівки — це дві бойові пісні. Їхня ритмічність, музична прецизія не тільки знамениті, але просто взірцеві. А запал, верва і вогнистий темперамент гідні наслідування. Ніхто не може сумніватись, що все це заслуга диригента В. Матіяша. Фортепіяновий дострій дуже добрий; його виконує либонь дружина диригента. Інструмент знаменитий. Незрозуміло лише, чому до акомпаньяменту додано ще акордеон, якого найчастіше, на щастя, не чути.

Приємно вислухати, колись таку голосну в Галичині, пісню Січинського „Дніпро реве" з вимогливим і дуже культурно відспіваним баритоновим сольо. А тому, що імени соліста не зазначено, то треба вірити, що співав його самий Матіяш. У Воробкевичевім „Задзвенімо" виринає побажання може дещо більшої повноти форте, проте самий запал хористів і чистота інтонації чинять пісню бездоганною. Лисенкова „Верховино" на мішаний хор, зі своєю різноманітністю темпів, випала зовсім цікаво. Теж занехаяна нами пісня Копка „Де срібнолентий Сян пливе" залишає по собі глибше враження. Знову Лисенкові „Коломийки" — не легка річ, головно тонаційно-ритмічними змінами. Все таки хочеться слухати мерехтливу, в нас майже не виконувану в'язанку. Серенадове „Ставок заснув" — це тільки хорова обрібка Котка, сама ж пісня „зукраїнізована", навіває приємний вечірній настрій. Соліста можна слухати. Є тут дещо і з різдвяного репертуару, як вдала колядка М.Федорова „Вифлеємська зоря" під Стеценківський стиль із басовим сольо. Щедрівка Котка „Дзвони" тут дещо змінена. Перед кінцевою, розмашною упівською, в опрацюванні О. Плешкевича „Світить Місяць" на чоловічий хор, любуємося згаданою вже піснею Гринишина „Дорогі Карпати". Пісня ця — найбільша прикраса всієї платівки. Як приваблива, на жаль, безіменна солістка, так і мішаний хор заблистіли тут повною, надхненою красою, з пам'ятними, мабуть перелицьованими словами (автор же потойбічний): „Ще воскресне Україна — самостійна і вільна!"

Ми переконані, що оперовий співак Василь Матіяш у невідрадних обставинах, у яких мусів знайтися через воєнну трагедію і нашу бездержавність, виконав своє життєве завдання уповні, з посвятою навіть власного життя.

Теодор Терен-Юськів

У Філядельфії вшановано НТШ

Саме цього року Науковому Товариству ім. Т. Шевченка сповнилося 110 років плодотворного наукового, життєстверджуючого тривання.

Цей вкритий лаврами ювілей, а в парі з ним 35-літній ювілей НТШ у ЗСА, Управа Осередку Праці НТШ у Філядельфії вирішила гідно відзначити окремою імпрезою у неділю, 26-го червня ц.р., в годині 3-ій по полудні у великій конференційній залі Українського Освітньо-Культурного Центру.

Три доповідачі, що їх представила д-р Наталія Пазуняк, говорили в сконденсованій формі про діяльність НТШ від його початків по сьогодні. Звичайно, в тематичних доповідях тут і там трапляються повторення, але в нашому випадку їх не було.

Д-р Григор Лужницький у своїй, як звичайно, добре опрацьованій доповіді, заторкнув часи найбільшого росту НТШ, підкресливши, що в першому десятилітті нашого сторіччя НТШ своїми науковими виданнями якісно і кількісно перевищило не одну академію наук Західньої Европи на подив усього культурного світу. Недаром доповідач назвав НТШ святинею правди і науки. При цій нагоді він згадав велетнів української науки - Михайла Грушевського, Івана Франка і Володимир Гнатюка. Д-р Г. Лужницький поінформував авдиторію, що НТШ було основане на зразок академії у Відні, само собою, пристосоване до тодішніх галицьких умовин. Кожного року НТШ отримувало з австрійського міністерства фінансів дотацію на рівні з академіями Праги, Загребу і Кракова. Незалежно від цього, велика чатина наших цінних наукових видань не появилась друком, з уваги на те, що кошти видань перевищували державні дотації і додаткову фінансову допомогу української спільноти.

Минали роки, настав час ґрунтовних перемін, прийшли „суворі роки" — Перша світова війна, коли у вересні 1914 року вивезено в глиб Росії музей, архів і друкарню НТШ, а вслід за цим і „живий інвертар" — членів НТШ. Згодом трагедія наших Визвольних змагань і, врешті, польська окупація не могли сприяти широкорозгорненій праці НТШ. Наші професори і доценти втратили викладацьку працю у Львівському університеті. Навіть була заборона видавати шкільні підручники під фірмою НТШ. Та все ж, не зважаючи на це, НТШ із неописаним запалом продовжувало свою діяльність, так що проміжок часу до Другої світової війни можна назвати „золотою епохою".

У другому жахливому вересні 1939 року всім відоме „визволення" остаточно зліквідувало НТШ, найбільший його розквіт (у Львові - ЯК). „Визволителі" не могли навіть уявити собі, що НТШ відродиться ген-ген за океаном, на іншому континенті.

Черговим доповідачем був д-р Богдан Романенчук. У своїй десятихвилинній доповіді він представив 35-річну історію НТШ у ЗСА, важкі початки і невтомну працю д-ра Романа Осінчука при оснуванні, чи властиво продовженні діяльности НТШ на північноамериканському континенті. Із шести членів НТШ у недовгому часі кількість зрослав до кількадесяти. Доповідач подав ще чимало статистичних даних, що їх, з уваги на метраж цієї нотатки, хоч-не-хоч пропустимо.

Третім доповідачем був д-р Ярослав Падох, який у своїй п'ятнадцятихвилинній сильній, блискучій доповіді зумів коротко накреслити минуле НТШ і призадуматись над його сучасним.

Говорячи про минуле, доповідач особливо наголосив, що творцем новочасної української нації є Тарас Григорович Шевченко, і тому на 12-му році після його смерти створено у Львові українське наукове товариство, обрало його своїм патроном, прийнявши назву Наукове Товариство ім. Т. Шевченка. Згадуючи минуле, серед оцінок НТШ наших велетнів науки, між ними і самого М. Грушевського, слід згадати оцінку В.Беднарської, професора Вроцлавського університету; вона, між іншим, підкреслила, що „НТШ дбайливо втримувало зв'язки з европейським науковим світом, а то й, поза ним. Воно обмінювалося з 317 міжнародними інституціями своїми науковими виданнями". Видання НТШ збагачували наукові бібліотеки Відня, Петербургу, Праги, Парижу, Бостону, Ню Йорку, не згадуючи недалеко віддаленого Кракова. Авторка, видно, докладно простудіювала світле минуле НТШ, бо навіть згадала мецената Андрія Бончевського, американського еміґранта, який у 1902 році у своєму завіщанні призначив 2,000 долярів на нагороди нашим молодим ученим. Згадала вона також пожертви від нашого світової слави оперного співака Олександра Мишуги. Згадує теж „фонд доцентів" для допомоги в закордонних студіях. „НТШ — продовжує вона свою студійну статтю, — створило українську наукову школу, нав'язало контакти із закордонним осередками, брало участь у наукових конгресах або бодай висилало телеграми на менш важливі міжнародні наукові зустрічі. Перед самою війною не було жадної европейської країни, з якою НТШ не втримувало б контакту, а українська книга не доходила б до Монтреалю, Сіднею, Буенос Айресу, на Філіппіни — словом, на весь світ" Цікаво закінчує авторка свою студію, наголошуючи, що НТШ — „зуміло назовні репрезентувати не лише українську науку Галичини, але також 'російської' України. І саме ця впевненість у свідомості вчених Европи про єдність отих двох країн у науці становить найбільший успіх Наукового Товариства ім. Т. Шевченка".

Професор В. Беднарська свою 28-сторінкову студію про НТШ помістила в офіціозі Вроцлавського університету п.н. „Акта Універзітатіс Вратіслявієнзіс", ч. 20 - 1973 р. Саме цією студією польська вчена відзначила сторіччя НТШ.

Слід хоч і коротко зупинитися над розваговою програмою, яка, дякуючи вмілому доборові виконавців, була на високому мистецькому рівні. Заслуга в цьому організатора програми, її керівника та голови Громадського комітету для відзначення обох ювілеїв — д-р Н. Пазуняк.

Програму почала молода та вже відома скрипалька Віра Бойко, виконавши Прелюд і Скерцо Яра Лясовського й українську сюїту (перша і друга частина) Скоборовського. Ці твори були наче музичною інтродукцією до програми. Потім акторка Ліза Чопіль полонила добірну публіку своїм високомистецьким виконанням вокального монтажу текстів — Олега Лисяка, Олі Селезінки, Якима Вечора та Лесі Лисак до музики Ірини Чуми. Як В. Бойко так і Л. Чепіль свій сценічний успіх у великій мірі завдячують акомпаньяторці Роксоляні Герасимович.

Тріо бандуристів у складі - Гурський, Праско і Ковальчук — це талановиті бандуристи. Вони виконали низку пісень і наддаток, що його публіка домагалася рясними оплесками.

Потім вдруге виступила Ліза Чепіль, цим разом із рецитацією „Лебедина" Т. Шевченка. Виконанням „Лебидина" і „Монтажу" Л. Чепіль ще раз запевнила чисельно зібрану елітну публіку, що вона не пересічна пісенькарка, а також і знаменита рецитаторка. Заслужено вона викликала невгамовану бурю оплесків.

На закінчення виступив В. Шашаровський із сатиричним віршем анонімного автора. Сатира була звернена вбік членів філядельфійського Осередку Праці НТШ. Текст як жалом сатири, так і його мистецькою подачею припав до вподоби публіці.

Побільшена емблема НТШ, що її виконав не з абияким графічним хистом Микола Мамай-Кавка, творила естетичне оформлення сцени, на фоні якої проходила програма. Програма мистецьким рівнем повністю відповідала рівневі офіційної частини.

Якраз нам залишилось ще стільки місця, щоб повторити, що сказав д-р Ярослав Падох, теперішній голова НТШ, про сучасне цього заслуженого товариства. Сучасне НТШ він з'ясував конкретною, безперебійною, наполегливою працею, у наслідок якої до дотеперішних 155-ти томів Записок НТШ дійшло 50 нових, у тому два томи, що вийшли у Філядельфії. Сучасне НТШ — це 111 членів НТШ: 52 дійсних, 59 звичайних, до цього ще доходять члени-кореспонденти. Сучасне НТШ — це продовжування зв'язків з українськими і неукраїнськими науковими установами, відбування з ними спільних конференцій. Між іншим, піврічник . „Нешенелетіс Пейперс", що його НТШ видає спільно з американським дослідчим товариством, доходить і до країн в орбіті СССР. Сучасне НТШ — це депозитарій майбутньої української держави, у якому збрігаються цінні фундаментальні здобутки науки та культури (в Україні вони безперебійно винищуються), щоб їх у великий день волі доставити на давнє місце.

Врешті, сучасне НТШ — закінчив д-р Я. Падох своє майстерне слово, — це продовження львівської традиції, тобто глибоко захованої й Шевченком сцементованої соборности українців-науковців, що її не знищили ворожі кордони; розвій і вірна служба вільній науці - оце все священне зобов'язання перед нацією на її шляху до відбудови не від кого незалежної суверенної держави.

Яр. Климовський

Храмове свято

Дякуючи управі Союзівки та доброзичливому ставленню Головного Уряду УНС, невелика православна громада в Кергонксоні користується каплицею св. Володимира на терені Союзівки. Відправи відбуваються щонеділі о годині 10:30 вранці.

У неділю, 24-го липня, відбулось це раніше запляноване Храмове свято. Хоч день св. Володимира припадає на четвер, 28-го липня, а 24-го липня—день св. Ольги, за порадою нашого священика, Церковний комітет вирішив об'єднати наших патронів—свв. Володимира і Ольгу на один день. Спонукою до цього було ще й те, що наш священик ще й досі працює (який жаль!) і не може звільнитись з праці у робочий день.

Урочисту Службу Божу прикрашав спів церковного хору під диригентурою Володимира Бакума. Звеличали наше Храмове свято своєю присутністю й миряни сусідньої католицької церкви св. Тройці.

Після Служби відбувся полуденок у головному будинку Союзівки, хоч запляновано його на поляні біля каплиці, але дощова погода перешкодила. Наші сестриці приготували різноманітні перекуски, салат різних гатунків і солодке печиво до кави чи чаю.

Жертвенність наших сестриць часом не має меж. Сестриця Ліля Цимбал не тільки приготувала їжу, а її довго працювала над вишиваним образком, що зображував двох танцюристів, і цей свій труд віддала на розграбку на користь громаді.

Вшановуючи ім'я патрона нашої каплиці та його одноіменинника Володимира, диригента церковного хору, 82-річний полтавець проспівав йому заздравну пісню та підніс йому чарку вина. Цю пісню дуже уподобав собі д-р Ярослав Падох, голова НТШ в Америці, і попросив записати йому як зразок українського фолкльору. Дай Боже, більше таких гостей, сестриць і всіх учасників полуденку.

Б. А.

Спогад про друга

(У 4-ті роковини смерти Григора Голіяна)

Кілька років тому з Аргентини прийшла сумна сумна вістка, що там закінчив своє страдницьке життя письменник і колишній редактор „Українського Слова" Григор Голіян. І ще одну болючу жертву мусіла принести наша іміграція по цей бік океану, щоб наповнилося вщерть національне горе на скитальщині та ще одним ім'ям доповнився довжелезний список наших втрат у діяспорі.

Прийшов на світ Григор у 1897 році у Галичині. Коли почалась наша визвольна війна й батьківщина кликала до зброї, включився він в ряди нашої армії і з нею перейшов уздовж і впоперек усю Україну, переживши з нею всі її радощі й невдачі. Коли ж наші Визвольні Змагання закінчилися катастрофою, і польський наїзник наклав свою тяжку руку на все наше життя, св. п. Г. Голіян присвятився кооперації та журналістиці. Всією душею віддався розбудові нашої кооперації, їздив по селах, контролював кооперативи, й при тому вивчав характери наших селян, які пізніше послужили йому літературними типами й героями в його творах.

Коли із Сходу вдруге сунула орда новітнього Джінгіс-Хана, Голіян подався на Захід і опинився в Зальцбурзі. Звідтіля 28-го жовтня 1948 року американським кораблем приїхав до порту в Буенос-Айресі, де відразу в столиці Аргентини присвятився культурно-освітній праці. Виголошував часто доповіді, на всіх зібраннях брав участь у дискусіях і протягом довгих 26 років редагував орган „Просвіти" „Українське Слово".

Взагалі був дуже активний у громадському житті, як голова Головної Ради Української Центральної Репрезентації в одній каденції, секретар Українсько-Католицького Об'єднання і муж довір'я УНР в Аргентині. Як людина беззастережно релігійна й християнський письменник Г.Голіян виконував велику ролю на пості редактора тижневика та жертвенного громадянина.

Він писав вдумливі статті як редактор „Українського Слова", співпрацював у журналі Денисюка „Овид" і в „Мітлі". Як редактор просвітянського органу давав на прямні думки газеті, тому майбутній дослідник нашого поселення в Аргентині не зможе пройти мовчки повз постать Г. Голіяна і приділить йому належне почесне місце.

Тому у вересні 1976 року „Українське Слово" відзначило 25-річчя невтомної праці свого заслуженого редактора. Понад чвертьстоліття видатної і совісної праці на пості редактора—це велике досягнення, яким мало хто може похвалитися. Велика це була й жертвенна праця для наших людей в Аргентині, особливо коли зважити ту обставину, що ця праця проходила в невимовно тяжких умовинах.

Жив Покійний самітньо, без сім'ї і товариства, скромно й навіть бідно. Не шукав ні почестей, ні слави ані вигід і достатків. Працював завзято і вперто, серед невигод і труднощів життя, серед своїх турбот. Був він великий український патріот і людина небуденного формату. Серед життєвих невигод тримався твердо й не заламлювався, бо вірив постійно в кінцеву перемогу української правди та в гарне майбутнє свого народу, й ту свою віру намагався завжди прищеплювати своїм читачам у своїх статтях як редактор, а у своїх літературних творах як письменник.

Перенісся у кращий світ на 82-му році життя, 12-го листопада 1978 року, у шпиталі Дуранд в Буенос-Айресі, прийнявши перед смертю Найсвятіші Тайни. Поховано його на кладовищі Чакаріта 14-го листопада. Не всі дізналися вчасно про його смерть, тому за домовиною йшла тільки невеличка громадка членів „Просвіти", для якої все своє життя він наполегливо працював. Від Управи Централі „Просвіти" промовив ред. Ю.Середяк, після чого жалобна громада проспівала „Видиш, брате мій..."

Врядигоди писав він вірші, але найцінніший його літературний дорібок це три книжки оповідань, есеїв і філософічних роздумувань. Приготовляв до друку великий збірник про наше культурне життя в Аргентині та смерть на дала йому його закінчити. Дав теж переклад із німецької мови Верфеля „Пісня про Бернадетту".

Діяпазон тематики Голіянових творів був широкий. Він почався ще перед Першою світовою війною і закінчився нашою скитальщиною після Другої світової війни. Розпочав свою письменницьку працю в студентському журналі „Поступ", де, наприклад, помістив у 1921 році в ч. 3 гарне оповідання „Журба". Як багато інших, так і це оповідання Голіяна нагадує в дечому манеру Стефаника. „Федько повдовів, залишаючись з маленькими дітьми. Одно старше шість зим має останню сорочку сходжує, ні головки кому змити, ні кому розчесати. Воно хоч послушне і не ледаще а то менше росте в поросі на дорозі, як червак. Нераз сяду на присні і так собі погадаю: Боже праведний, усі діти, як діти, а мої навіть плакати не вміють, щось так, якби наперед знали, що нема кому їх обслужити". А коли Федько з дітьми переїздив попри цвинтар, де був гріб небіжки-жінки, „вітер віяв журбу вдівця і терновим вінцем клав її під почорнілий липовий хрест на могилі".

Відійшов Григор Голіян від нас у листопаді, місяці спогадів, переважно сумних. Одні з тих спогадів тихі, погасаючі, як серед поля далека луна похоронного дзвона. Інші близькі серцю і уяві, свіжі, як кров виноградного листя, коли на нього впаде промінь осіннього сонця. Урвалася нитка життя людини, що ціле життя працювала й боролася, ділючи в найкращій добі свого життя ідеали і працюючи для їх здійснення.

Стоїмо перед масстатом страшним, суворим і безкомпромісним, перед масстатом смерти. І саме з того становища, з підніжжя того п'єдесталю приходиться нам поглянути на життєвий шлях Покійника.

Іван Боднарук

БІЛЯ 100,000 РИБ ЗГИНУЛО від затруєння міддю в останньому тижні у ріці Гузик біля Гузик Фоллс в стейті Ню Йорк. Різні роди риб, включно з пстругами, дійшли до стану розкладу на віддалі шістьох миль і офіційні чинники шукають тепер хто спричинив те знищення.

Загальні збори Щадниці „Певність"

„Ми ростем, ми—надія народу..."—нагадувалися слова відомої пісні, слухаючи фінансові звіти дирекції Української Щадниці „Певність" під час Загальних зборів, які відбулися 22-го червня ц.р. Численно зібрані члени мали повне право почувати себе гордими і щасливими, а за свої ощадності бути спокійними, знаючи, що вони є „в певних і добрих руках".

Голова Ради Директорів д-р Павло Надзікевич, відкриваючи Збори, виразно підкреслив, що, не зважаючи на невідрадний і майже кризовий економічний стан, наша щадниця зуміла при мудрому й передбачливому керівництві щасливо побороти всі трудноші та продовжувати свій фінансовий ріст для добра членства і цілої української спільноти.

Президент Української Щадниці „Певність" д-р Юліян Куляс у своєму звіті широко й детально говорив про стан американської економіки, вказуючи на цілий ряд господарських явищ безробіття, інфляція, застій у дуже важливій автомобільній індустрії та в інших ділянках господарського життя Америки, що, разом взяті, створювали атмосферу депресії і рецесії.

І саме в таких обставинах приходилося працювати на дуже непевному, розхитаному і хаотичному фінансовому полі, вирішувати питання інвестицій, які приносили б бажаний дохід і хоч частинно заступали б сповільнений попит за моргеджами, які в той час були височковідсоткові. Це був час, коли багато щадничих спілок із-за браку потрібної готівки і передбачених доходів були змушені закривати свої двері та об'єднуватися з багатшими і більшими щадницями. Нам така перспектива не загрожувала, ми мали потрібну готівку, яку ми інвестували, крім моргеджів, у високовідсоткові державні, стейтові чи муніципальні бонди, які принесли нам у звітньому періоді понад два з половиною мільйонів, а загально наша доходовість виносила понад 8 мільйонів долярів.

У другій половині нашого фіскального року прийшло значне покращення загальної економіки, інфляцію є гримано, безробіття почало зменшуватися, а індустрія вступила на шлях відновлення своєї продукції. - Вслід за тим прийшло зниження відсотків на моргеджах, як теж відсотків на різних сертифікатах, що дало змогу свободніше і пляново працювати. Майно нашої щадниці збільшилося майже на 8 мільйонов долярів, титулом дивіденди виплачено нашим членам 5,833.844 дол., а до нерозділеного доходу, призначено суму 774,422 дол., як чистий дохід із цілорічної праці.

Потім президент Ю.Куляс повідомив, що наша Щадниця закупила за 215, 000 дол. декілька парцель в недалекому сусідстві при вул. Вестерн і Чикаго, і там плянується побудувати приміщення для додаткової віконної обслуги, до яких члени зможуть доїжджати автом і з нього полагоджувати всі свої фінансові операції, а в головному приміщенні переведено відновлення і деякі зміни для вигоди наших клієнтів.

Також і наша філія в Роллінг Медовс, недалеко Чикаго, успішно працює, постійно збільшує своє майно, яке тепер досягає майже 4 мільйони долярів. Як і в попередніх роках, в цьому році виданий друком 8-сторінковий фінансовий звіт із вступним словом президента, наміченим порядком нарад, з балансом на день 31-го травня ц.р. та різні знімки з передачі пожертв на громадські потреби, чи теж громадсько-політичну діяльність. Із тим звітом дирекція щадниці висилає запрошення до членів про Загальні збори, і таким чином члени мають можливість заздалегідь і основніше запізнатися зі станом і фінансовим розвитком щадниці.

Фінансовий звіт склала екзекутивний директор і скарбник Ірина Левицька-Гіромнімон, яка подала балянс фінансових операцій та пояснення до поодиноких позицій як балянсу, так і оперативного звіту.

За прийнятим порядком нарад, в тій частині Зборів після відчитання і прийняття протоколу з минулого року, затвердження складу Номінаційної комісії, представники організацій і установ почали складати привіти, між іншим, в першу чергу, від федеральної кредитової кооперативи „Самопоміч" її президент Р. Мицик привітав нашу Щадницю з великими фінансовими осягами та побажав дальшого успішного розвитку для добра нашої спільноти. Потім привітав нашу установу з такими самими побажаннями президент української Народної Помочі Володимир Мазур, С. Остапчук, голова місцевого осередку СУМ ім. М.Павлушкова, інж. С.Ґоляш від стейтового відділу УККА і організацій в Палатайні.

На закінчення звітної частини Зборів голова Контрольної комісії мгр Ірина Голод говорила про контрольну працю комісії під час року і на підставі цієї контролі поставила внесок на уділення абсолюторії уступаючій дирекції.

Президент Ю.Куляс зреферував справу зміни статуту стейтового засягу на федеральний та зміну назви нашої Щадниці на „Щадничий Банк", згідно з новими приписами, які дозволяють поширити обсяг фінансових операцій нарівні з банками і самим прийняти таку назву. Д-р Ю.Куляс підкреслив, що ці зміни не будуть мати найменшого впливу на характер нашої установи, вона й надалі залишається українською громадською установою. Дирекція на кількох засіданнях присвятила цій справі пильну увагу і після продискутування вирішила поробити всі необхідні заходи та цю справу представити для схвалення на Загальних зборах.

Потім відбулася дискусія, у якій взяли участь Гуцул, Хома, Стецюк, Голод, Мазур, Турчин, Гайдук, Ґоляш п-і Скоморох, які ставили питання, що торкалися фінансових і загальногромадських справ, а зокрема справу переходу на федеральний статус і зміна назви була предметом ширшого зацікавлення. Д-р Куляс на всі запитання дав добре умотивовані відповіді та пояснення, запевнивши, що немає найменших підстав побоюватися за долю нашої установи при зміні статусу.

Інж. Степан Ґоляш говорив про добрий і постійний фінансовий розвиток нашої установи, а в звязку з тим про справу забезпечення наших ощадностей не лише по лінії урядового федерального забезпечення до 100, 000 дол. за кожне щадниче конто, але теж резервою і нерозділеним доходом, а зокрема нашими земельними посілостями і устаткуваннями. Це повинно зроджувати серед членства почуття безпеки, довір'я і певности що наші гроші ні в якому разі не можуть пропасти.

На закінчення дискусії інж. Гайдук поставив внесок, щоб Загальні збори схвалили пропозицію переходу нашої установи зі стейтового на федеральний банковий чартер, що був Зборами одноголосно прийнятий. Після уділення абсолюторії уступаючій дирекції, інж. М. Гриневич, голова номінаційної комісії, запропонував нову листу кандидатів до дирекції, а саме: Лев Боднар, Іван Галамай, Мирон Гриневич, Тарас Ґаврик, Степан Ґоляш, Ярослав Загородний, Юліян Куляс, Мирон Лущак, Павло Надзікевич, Петро Семків, Богдан Чомко, а до Контрольної комісії запропонував: Ірина Голод, Мирон Добровольський, Григорій Дронь, Ярослав Косач, Петро Куліш, Мирон Павликович.

Предсідник піддав під голосування запропоновану листу, яку збори одноголосно схвалили.

При кінці слід згадати про одну основну й дуже важливу ділянку праці нашої щадниці, а саме, про її щедру, постійну від самого початку її існування жертвенність на всі церковні, наукові, шкільні, молодіжні, політичні і загальногромадські потреби. Кожного року у фінансових звітах фігурують поважні пожертви й дотації, якими наша щадниця може бути ідеальним зразком і шляхетним прикладом для всіх наших фінансових установ і цілого українського суспільства.

Не місце тут вичисляти окремі пожертви, але для прикладу згадаємо такі: на потреби наших церков-парохій метрополітального Чикаго за один рік щадниця склала коло 10,000 дол.; на покриття коштів скликання наукових конференцій при університеті в Шампейн українських професорів літератури і історії видано 4,000 дол.; на літературні нагороди Українського Літературного фонду ім. І. Франка уфундовано три перші нагороди в трьох конкурсах в суміі 4,650 дол.

Поволі зближаємося до 20-річчя існування і праці нашої Щадниці в лютому 1984 року. Необхідно цю річницю увіковічнити відповідальними пам'ятками, а зокрема пожертвами на наші національні цілі. Ця фінансова установа є унікальною, гідною якнайбільшої уваги з боку громадянства, щоб дати їй усі можливості дальшого успішного розвитку, та подбаймо про те, щоб її майно в 20-ту річницю зросло до 100 мільйонів долярів, бо наші потреби великі, а в недалекому майбутньому будуть ще більші.

УРЯД ЗСА ПОПРОСИВ Совєтський Союз розглянути пропозицію про зменшення ядерних боєголовок ракет середнього засягу в Европі до 50 одиниць кожної сторони. Але совєтський уряд відмовився „серйозно обговорити цю проблему в таких рамках", — заявив офіційний представник Адміністрації президента Роналда Реґена. Заступник державного секретаря в европейських справах Ричард Берт також сказав, що НАТО не змінить своїх плянів розміщення 572 крилатих ракет і ракет типу Першінг-2 в Европі, починаючи з грудня, якщо переговори в Женеві між ЗСА і СССР не доведуть до успішного завершення і підписання певної угоди.

КОЛИШНІЙ ПРЕЗИДЕНТ Франції Жіскар д'Естен зустрічався у вівторок, 26-го липня, з президентом Роналдом Реґеном і заявив, що навіть після розміщення нових американських ракет у Західній Европі НАТО повинна наполягати на скороченні озброєння і контролі над ним.

Укривана меншина...

(Закінчення зі ст. 2)

Вони описують безнадію, убозтво і пониження свого існування, яке позначене одноманітністю: безконечна монотонність змагання за існування далеко нижче від рівня убогости, про животіння і засилання без надії переходу до творчого і незалежного життя, про відокремлення не тільки від головного русла суспільства, але також і від окалічілих людей. Визнавані вони режимом як нероби, отже паразити в нібито робітничій державі, і тому, як непродуктивні, вони переживають неописану розпуку.

Їхні страждання найкраще висловлені у їх власних словах. Валентина, років 30, пише, що бути калікою у Совєтському Союзі є подібним „як би бути живцем погребаним". Почуття непридатности і відокремлення — знищуюче. Ще інша жінка-каліка Катя, 31 років, пише про сильно пригноблююче існування: „Я кілька разів думала про самогубство, але мені бракує відваги. Якщо можна б було тільки заснути і ніколи не пробудитися. Але така легка смерть рідко трапляється".

Із здорових роблять калік

Правду кажучи, кремлівські власті не мають ні наміру, ні засобів, щоб поправити долю окалічілих. Видаючи велетенські суми на збросння та переживаючи хронічну економічну кризу, комуно-московська еліта постановила закрити недолю неспосібних до праці людей, як і дивитися в інший бік, надіючись, що це зникне з очей світу. В наслідок такого підходу, мабуть жадна інша ділянка соціяльної відповідальности так не є занедбана, як стан окалічілих осіб.

Кремлівські головачі також винуваті у ще більшому порушенні гідности калік: у намаганні поробити каліками здорових людей. За допомогою калькульованого застосування важкої праці в карних таборах — великого холоду, майже голодове харчування, карні „одиночки", послаблюючі наркотики — режим спричинює повільну, мученичу смерть протестуючих проти несправедливої совєтської системи одиниць. В Інформаційному бюлетені наведено приклад, який наявно свідчить про таке нелюдяне поступування.

У серпні 1979 року, під час всекрайового розгрому віруючих людей, Галину Вільчинську заарештували органи КҐБ, коли вона верталася додому з баптистського дитячого табору; її засуджено за „псування моралі дітей". Справжньою її „провиною" було читання дітям Біблії. За це і за відмову відречення від релігійного переконання, як члена нереєстрованої Баптистської Церкви, їй присуджено три роки важкої таборової праці. Опісля її депортували 7,500 миль від її дому в Бресті до спеціяльного табору примусової праці для жінок в Приморському краю, де умовини були такі,

що, як подає Міжнародна Амнестія з 1980 року в звіті „В'язні совісти в Совєтському Союзі", калічать і спричиняють смерть людей. Тільки за два роки перебування в цьому таборі стан здоров'я Вільчинської сильно погіршився. Отримуючи майже голодову харчову пайку, але змушена працювати 10 годин денно в холодній околиці тайґи, в перемоклій одежі і взутті та перебуваючи в холодних бараках, вона важко захворіла і стала калікою. Хоч їй тільки 23 роки, в неї випало волосся, ясна попухли, повипадали зуби, бо хворіє на скорбут. До того, як більшість раніше здорових в'язнів, найшовся в жорстоких відносинах, вона набралася сильного ревматизму і шлункових недуг. Не зважаючи на все це, таборові власті примушують її далі працювати в холодній температурі.

Так поступили комуно-московські власті не тільки з одною Галиною Вільчинською. Багато інших в'язнів за релігійні і національні переконання, серйозно окалічілих ще в часі їх арештування, терплять подібні знущання, такими є в'язні сумління, інваліди: Микола Руденко, Юрій Орлов, Ніколай Ґоретой, Данило Шумук, Юрій Шухевич, Василь Стус, Анатолій Марченко; жінки: Оксана Попович, Ірина Сеник, Оксана Мешко — перші дві мають біля 60 років, а остання майже 80 років. Всі ці в'язні запроторені до примусових таборів праці, а в дійсності, до таборів смерти, хоч вони ніколи не чинили і не закликали до насильства: їх засудили тільки за їхні політичні, релігійні, переконання або національну приналежність.

За що переслідують Групу

У додатку до того, що Група в обороні окалічілих дуже неприємна для кремлівських можновладців, є ще й інші причини, чому вони ставляться до неї ворожо. В розумінні Заходу діяльність Групи не є шкідлива. Але в оцінці кремлівських ватажків ці люди є д[illegible] них — підозрілі і небезпечні. Це, на їх думку, новий і зростаючий ще один виклик д[illegible] режимової контролі суспільства. Щобільше, тому що Група намагається за всяку ціну заснувати товариство, чи об'єднання для оборони прав окалічілих, це в очах кремлівських головачів, створює велику небезпеку, бо во[illegible] була б багаточисельною і багатонаціональною. Вона могла б згуртувати у в[illegible] рядах більше як 50 мільйонів совєтських горожан, отже може створити ті[illegible] характер якого може пое[illegible] нати національностеві, релігійні, вікові і статеві зрі[illegible] ничкування та відмінності соціяльного і економічного станів. Дивлячись в той спосіб, ця Група становить собою щось більше як група одиниць, що домагаються рівности прав для окалічілих людей. Це лякає необираних, отже непевних за свою владу, кремлівських ватажків і тому вони з такою заїлістю переслідують тих кілька окалічілих осіб, що творять цю Групу.

У засуджуванні порушення прав людини, Захід не може не доглянути долі неспосібних до праці людей у Совєтському Союзі. Домашні в'язні, як і в'язні в Гулаґах, є найбільш безсильні і найменше відомі жертви комуно-московського переслідування. На найбільшу увагу заслуговують члени-активісти Групи та їхні однодумці. Вони є однією із оцілілих груп за людські права, що діє у Совєтському Союзі. Ця Група потребує сильного голосу в її обороні на Заході, а зокрема від об'єднань для окалічілих осіб і медичних організацій. Ці об'єднання повинні заявити свою солідарність з Групою і звернутися до Об'єднаних Націй, щоб ця найвища світова установа стала в обороні прав підсовєтської меншини окалічілих людей.

Є дуже важливим, донести до відома всіх тих у вільному світі, що працюють в дусі людської гідности. Без міжнародної допомоги, — як писав член Групи Валерій Кіселев у відкритому листі до Заходу в 1979 році, — доля окалічілих людей у Совєтському Союзі залишиться безнадійною, а активісти в їхній обороні будуть придушені і змушені до мовчанки.

„Свобода" матиме...

(Закінчення зі ст. 1)

виплачуватиме трьома ратами до дослідницького центру в Міннесоті. До виконання проєкту індексер М.Воробій береться відразу, і вестиме його в себе вдома в Міннесоті. У докладних друкованих плянах і прелімінарних прилогах мгр М. Воробій подала детально розклад своєї праці, плян її і напрямні, яких вона дотримуватиметься. Це буде іменний і предметний покажчик з навскісними посиланнями на імена й теми. Добрим прикладом, на якому вона концентруватиме свою увагу, буде для неї індекс щоденника „Ню Йорк Таймс".

Після приблизного ознайомлення з тематикою „Свободи", мгр М. Воробій бачить, що матеріял, друкований тут у ті роки, можна розподілити на такі категорії: 1) новини, статті, передовиці і коментарі, 2) новини з життя УНСоюзу, звіти, дописи і подібне, 3) літературні твори, 4) повідомлення про нові книжкові публікації й рецензії на них, 5) посмертні згадки, 6) світлини, додані до матеріялу, зазначеного вище. Щоб „Свобода" стала більш доступною для вивчення дослідникам української проблематики в діяспорі, індексер буде складати покажчик за темою, назвою статті, заголовком, автором, важливими ілюстраціями та подібним. Всі гасла в індексі будуть транслітеровані з кирилиці в англійську мову і теж подаватиметься переклад назв матеріялу в англійській мові. Всі пояснення, аннотації і коментарі будуть подані по-англійському, бо цей індек призначений в першу чергу для дослідників з молодшого покоління, випускників американських чи канадських високих шкіл, які вже не від сьогодні домагаються оформлення індексу „Свободи", щоб могти користуватися цими неохопними багатствами інформацій, що спочивають тут, у річниках „Свободи".

Не забуто і про компюторизацію індексу, бо адже все це робиться з поглядом у майбутнє, в якому все більше й більше місця уділено компюторизації.

Годі було охопити все у цій цікавій зустрічі з молодим індексером, але мгр Марія Воробій звітуватиме часто з пророблені праці, як теж приїжджатиме сюди в Джерзі Сиclient, коли їй буде потрібно тут консультуватися з Головною Екзекутивою УНС і „Свободи".

Прощаючись, бажають молодій ученій члени редакції „щасливого полювання", радіючи, що після закінчення цього першого проєкту — індексу „Свободи" до 1920 року, буде зроблено і індекс дальший, аж до сучасних днів.